

[Formanden.]

4) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om forhøjelse af tillægsafgiften af benzin.

Mødet hævet kl. 14⁴⁸.

15. møde.

Torsdag den 2. november kl. 13.

Formanden: Medlem af folketinget Chr. Madsen har meddelt mig, at han ønsker til socialministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil socialministeren foranledige, at overgangsbestemmelsen i ulykkesforsikringsloven om dagpenge og renten fastsat efter anmeldelsesdato bortfalder?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

I skrivelse af dags dato meddeler proprietær Ejvind Juul Madsen, at han er villig til under den folketingsmand Carsten Raft tilståede orlov fra den 1. d. m. at regne midlertidigt at tage sæde i folketinget.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede indenrigsminister, for at han i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 3, kan give tinget den i går anmeldte redegørelse.

Indenrigsministeren (Lars P. Jensen): Under de drøftelser, der i de senere måneder har været ført om Danmarks stilling under den opståede internationale spænding, har der også, både i pressen og i folketinget, været rejst spørgsmål om civilforsvarets

beredskab. Allerede den 1. august henvendte chefen for civilforsvarsstyrelsen sig til den daværende indenrigsminister og redegjorde for situationen og fik hans bemyndigelse til at udarbejde et forslag indeholdende de økonomiske rammer for en fremskyndelse af civilforsvarets opbygning. Og umiddelbart efter min tiltrædelse som indenrigsminister i september gjorde civilforsvarsdirektøren over for mig rede for civilforsvarets status.

Under disse forhold har jeg ment det rigtigt at give tinget en nærmere redegørelse for, hvor civilforsvaret står i dag, idet jeg agter både at pege på det, der indtil dato er opbygget inden for civilforsvaret, og på det, der endnu mangler.

Jeg vil gerne begynde med at ridse civilforsvarets historie op og omtale den organisatoriske opbygning af civilforsvaret i dag.

Den første lov om civilforsvaret var loven af 11. maj 1935 om foranstaltninger til beskyttelse af den civile befolkning mod følgerne af luftangreb. Denne lov blev afløst af loven af 29. april 1938, der gjaldt gennem hele 2. verdenskrig suppleret med forskellige love. Efter krigens afslutning afvikledes en del af civilbeskyttelsesforanstaltningerne, men det stod samtidig klart, at der var behov for en mere permanent civilbeskyttelsesordning. I 1946 nedsattes derfor et udvalg til at overveje sagen, og på grundlag af dettes betænkning af 1948 gennemførtes den nugældende civilforsvarslov af 1. april 1949. Hertil slutter sig en lov af 27. maj 1950 om bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger.

Ifølge civilforsvarsloven af 1949 er det civilforsvarets opgave at tilvejebringe en civil beskyttelse af liv og ejendom imod krigens følger gennem iværksættelse af forebyggende og afhjælpende foranstaltninger i det omfang, lovgivningen henlægger sådanne foranstaltninger under civilforsvaret. Der sondres altså mellem forebyggende og afhjælpende foranstaltninger. Heraf omfatter de første varsling, evakue-

[Indenrigsministeren.]

ring, tilvejebringelse af beskyttelsesrum og andre bygningsmæssige civilforsvarsforanstaltninger, medens de afhjælpende foranstaltninger navnlig omfatter hjælpetjenesten, ambulancetjenesten og sygehustjenesten.

Civilforsvaret er bestemt til at kunne sættes ind i en krigssituation, men for at det kan være i stand hertil, må arbejdet lægges til rette i fredstid gennem udarbejdelse af retningslinjer, uddannelse af personel, anskaffelse af materiel samt bygning af beskyttelsesrum og gennemførelse af andre bygningsmæssige foranstaltninger.

Det statslige civilforsvarskorps, der er en af hovedpillerne i fredstidsplanlægningen, og som fungerer som et landsomfattende brand- og redningskorps, deltager i øvrigt i løsningen af en række fredstidsopgaver såsom slukning af større ildebrande og andre redningsforanstaltninger. I det forslag til lov om ændringer i civilforsvarsloven, som regeringen agter at fremsætte i tinget inden for den nærmeste fremtid, stilles der forslag om at udvide mulighederne for at benytte civilforsvaret i fredstid til indsættelse under større katastrofer.

Ser vi på civilforsvarets organisation, kan vi konstatere, at civilforsvarsopgaverne er fordelt mellem staten, kommunerne og de private. Det centrale statsorgan er civilforsvarsstyrelsen, der i det væsentlige har organisatoriske opgaver, men som desuden direkte administrerer civilforsvarskorpset, den statslige ambulancetjeneste, den centrale signaltjeneste samt de offentlige beskyttelsesrum. Ved siden af civilforsvarsstyrelsen fungerer sundhedsstyrelsen, der tager sig af sygehustjenesten. Endelig må nævnes politimestrene, der varetager en del af det lokale civilforsvars opgaver såsom evakuering, varsling, afspærring samt visse tilsynsopgaver.

Det lokale civilforsvar sorterer i øvrigt under kommunerne, idet der for byerne og de bymæssige områder er etableret i alt 100 civilforsvarsområder med hver en civilforsvarskommission under ledelse af borgmesteren eller sognerådsformanden. På landet findes frivillige sogneværn, der samarbejder med politiet.

Hvad endelig angår de private civilforsvarsforanstaltninger, omfatter disse driftsværn, karréværn og villaværn.

Efter denne oversigt over civilforsvarets organisation vil jeg gerne redegøre for de foranstaltninger, der i de forløbne år er truffet af civilforsvaret, for herved at give et indtryk af civilforsvarets muligheder for i påkommende tilfælde at kunne fungere.

Hvad først angår de forebyggende foranstaltninger, gælder det, at der er opbygget en omfattende varslingstjeneste, der kan give civilbefolkningen underretning om aktuel fare for luftangreb eller andre krigshandlinger. Tjenesten samarbejder med forsvaret.

Varsling om luftangreb sker ved hjælp af sirener og er noget nær fuldt udbygget. Der mangler dog bl. a. udbygning af et radiovarslingsnet til supplerende af det eksisterende varslingssystem, der er baseret på telefonnettet. Denne del af varslingstjenesten kan bemandes med få timers varsel.

Planer til varsling om radioaktivt nedfald i krigstid er udarbejdet og ved at blive ført ud i livet, idet ordre på måleapparatur i samarbejde med forsvaret vil blive afgivet i nær fremtid. Denne varsling tænkes udsendt over radioens FM-sendere, suppleret med byernes sirener samt kirkeklokker, højttalervogne m. v. Det kan i denne forbindelse nævnes, at i en pludselig katastrofesituation kan også denne del af varslingstjenesten stilles på benene med kort varsel ved at bemande de forskellige luftmeldeposter og udstyre dem med de 300 måleapparater, som civilforsvaret er i besiddelse af, og som vel er af ældre model, men dog fuldt anvendelige.

Medens vi er ved varsling og radioaktivt nedfald, vil jeg gerne indskyde, at jeg senere i min redegørelse skal komme tilbage til det arbejde, der i dag i sundhedsstyrelsen gøres for at spore nedfaldet.

Til de afværgende foranstaltninger hører desuden evakuering og indretning af beskyttelsesrum.

Planer til evakuering fra bymæssige områder er udarbejdet, og samtidig findes der planer om hjælpetjeneste i de områder, hvortil evakuering finder sted.

Om beskyttelsesrummene gælder det, at der under krigen og i årene derefter for sta-

[Indenrigsministeren.]

tens regning er opført et betydeligt antal offentlige beskyttelsesrum i form af små fritliggende bunkers, hver med plads til 50 personer. I de sidste 10 år er nye offentlige beskyttelsesrum tilvejebragt på den måde, at man har opmuntret private bygherrer, som havde planer om opførelse af anlæg til underjordisk parkering, garager, lagerrum o. lign., til at lade anlæggene forstærke og udstyre på en sådan måde, at de i krigstid vil være anvendelige som offentlige beskyttelsesrum, idet staten til disse anlæg har ydet et tilskud, som godt og vel svarede til merudgifterne ved forstærkningen m. v. I alt er der i de offentlige beskyttelsesrum, der har til opgave at være til brug for trafikanter, evakuerede og flygtninge samt at være reserve for de private beskyttelsesrum, plads til ca. 245 000 personer svarende til ca. 10 pct. af befolkningen i de bymæssigt bebyggede dele af civilforsvarsområderne. Det foreløbige mål er en udbygning til dækning af 25 pct. af befolkningen i civilforsvarsområderne eller til ca. 675 000 personer. Private beskyttelsesrum indrettedes under krigen i alle større beboelsesejendomme, men er siden sløjft. I kraft af den nævnte lov af 27. maj 1950 skal der nu i alle større nybygninger indrettes sikringsrum. Der er herved siden 1950 skaffet plads til ca. 450 000 personer. 1950-loven indeholder i øvrigt regler om, at nybygninger skal opføres med brandsikre tage og etageadskillelser til mindskning af faren for brand efter angreb, ligesom der i sammenbyggede huse i kælderetagen skal være gennembrydninger af brandmurene for at tilvejebringe passage til nabobygningernes kældre og udgange.

De eksisterende beskyttelsesrum antages at give rimelig beskyttelse mod konventionelle våben uden for selve eksplosionsstedet.

Vender vi os mod de afhjælpende foranstaltninger, kan det konstateres, at der i årenes løb er blevet opbygget en betydelig hjælpetjeneste både gennem civilforsvarskorpset, der er forholdsvis langt fremme hvad angår opstillingen af de planlagte 3 CF-brigader, og som i dag råder over 80-90 pct. af det planlagte tekniske materiel, og gennem den lokale hjælpetjeneste, hvor det materielle beredskab dog er væsentligt svagere — der disponeres kun over 30-40

pct. af det planlagte — og hvor der gør sig en følelig mangel på personel gældende. En vis afhjælpning er sket ved indsættelse af ældre årgange af civilforsvarskorpset i enkelte større byer, men dette strækker ikke til, og det bliver derfor nødvendigt at supplere de frivillige i den kommunale hjælpetjeneste med værnepligtigt mandskab. Dette spørgsmål skal jeg senere vende tilbage til.

Af afhjælpende foranstaltninger er der endvidere grund til særlig at fremhæve den statslige ambulancetjeneste og sygehus-tjenesten. Den første er endnu kun ført frem til knap 50 pct. af det foreløbige mål på 4 000 udskrevne varevogne hver bemanded med to personer og forsynet med bærer etc. Den anden, sygehus-tjenesten, omfatter en udbygning af sygehusbehandlingspladserne dels ved en udvidelse af de bestående sygehuse, bl. a. ved operationsstuer i sikrede kælderlokaler, dels ved forberedelse af hjælpesygehuse; hvert af disse er et komplet medicinsk-kirurgisk sygehus på 200 senge, der i fredstid er oplagret således, at det kan opstilles i løbet af 24 timer i egnede bygninger på landet. Disse er udpeget i fredstid. Der er indkøbt og oplagret 30 sådanne hjælpesygehuse, medens yderligere 20 står foran anskaffelse.

Ved bedømmelse af civilforsvarets nuværende beredskab er det nødvendigt at holde sig de vilkår for øje, som civilforsvaret har måttet arbejde under. Civilforsvaret er siden loven af 1949 blevet udbygget efter en langsigtet plan, og af min redegørelse vil det være fremgået, at meget er skabt i de siden 1. april 1949 forløbne år. I penge drejer det sig om i alt 225 mill. kr. til bygningsanlæg og materiel, hvortil kommer udgifterne til mandskabets uddannelse og til administration. Det er mit indtryk, at det personel, der således er uddannet, er vel trænet, ligesom det tilvejebragte materiel er formålstjenligt og er i god stand. Når civilforsvaret alligevel ikke har nået den styrke, som ville være ønskelig til imødegåelse af en eventuel krigstrussel, skyldes det dels, at det oprindelige tempo i opbygningen ikke har kunnet holdes, dels at forudsætningerne for civilforsvarets arbejde i de forløbne 11-12 år har ændret sig på afgørende vis.

Jeg vil gerne uddybe disse forhold nær-

[Indenrigsministeren.]

mere og pege på de ting, der efter min opfattelse er særlig betydningsfulde:

For det første har den internationale afspænding i midten af 1950'erne henvist indenrigsministeriet og civilforsvarsstyrelsen til at vise resignation med hensyn til at opnå bevillinger til fremme af opbygningen.

For det andet har den omtalte afspænding medført, at befolkningens interesse for civilforsvaret har været vigende, hvilket har kunnet aflæses dels i en manglende tilgang af frivillige, dels i en større eller mindre tilbageholdenhed fra kommunernes side. Også herved er civilforsvarets opbygning blevet hæmmet.

Endelig er udviklingen af krigsmidlerne foregået i et meget forceret tempo med den konsekvens for civilforsvaret, at opgaver, som på et tidspunkt har ligget i baggrunden eller knap har foreligget, pludselig kan rykke i forgrunden og kræve gennemførelse af omfattende foranstaltninger. Dette var således tilfældet med hensyn til beskyttelsen mod det radioaktive nedfald, der efter de første store prøvesprængninger af megatonvåben i 1954 med ét fremstod som en af hovedopgaverne for civilforsvaret. I den seneste tid er på tilsvarende måde problemerne omkring befolkningens beskyttelse mod krigsgas, der hidtil har haft en forholdsvis lav prioritet, rykket mere i forgrunden.

For at kunne foretage en bedømmelse af de nye krigsmidlers betydning for civilforsvaret og for således at kunne vurdere, i hvilket omfang de forskellige civilforsvarsforanstaltninger må ændres, udvides, forstærkes eller suppleres med nye foranstaltninger, er det nødvendigt at være i besiddelse af et vist kendskab til disse krigsmidlers anvendelses- og ødelæggelsesmuligheder. Nærmere autoritative oplysninger om disse forhold er kun langsomt blevet frigivet, og også disse omstændigheder har spillet ind og bør tages i betragtning, når civilforsvarets status i dag skal bedømmes. Med hensyn til det radioaktive nedfald varede det således flere år, før det var muligt for civilforsvaret at gå i gang med en egentlig planlægning af beskyttelsesforanstaltninger. Og om krigsgassen gælder det, at den siden 2. verdenskrig har været genstand for en sådan udvikling, at man i dag

nærmest må betragte den som et nyt våben, om hvilket der knap nok kan foreligge tilstrækkelige oplysninger til, at der kan foretages en planlægning.

Lad mig sammenfatte mine bedømmelser af civilforsvarets nuværende status ved at sige, at ikke mindst de omtalte nye krigsmidler har ændret forudsætningerne for civilforsvarets virksomhed, så at vi tvinges til at øge civilforsvarets beredskab. De nye angrebsvåben, der her er tale om, og som betyder, at krigsskaderne kan nå et hidtil ukendt omfang, er med et fra USA modtaget udtryk blevet kaldt ABC-krigsmidler, hvor A står for atomkernevåben, B for biologiske våben og C for kemiske våben eller krigsgas.

Kernevåbnene betyder for civilforsvaret, at byernes beskyttelsesrum må forstærkes, og fjernvirkningen af våbnene — det radioaktive nedfald — betyder, at disse rum må indrettes også under hensyn til denne fare, ligesom deres antal må suppleres med dækningsrum, der er beregnet til at give tilstrækkelig beskyttelse mod nedfald, men kun yder en begrænset beskyttelse mod andre våbenvirkninger såsom lufttryk-virkning, sprængstyk-virkning, brandvirkning m. m. Herudover stiller nedfaldet krav om etablering af et system, som til stadighed kan foretage målinger af det radioaktive nedfald og således afgive grundlag for både varsling og senere afvarsling til befolkningen.

Biologisk krigsførelse vil ikke stille krav om foranstaltninger, som i princippet er afvigende fra de foranstaltninger, der i fredstid træffes til bekæmpelse af epidemier, men vil naturligvis kræve en betydelig indsats fra sundhedsmyndighedernes side.

Såfremt de oplysninger, der måtte fremkomme om muligheden for anvendelse af krigsgas, gør videregående forberedelser på dette område nødvendige, rejser sig spørgsmålet om anskaffelse af beskyttelsesmasker til hele befolkningen ud over den eksisterende beholdning af ældre masker til de aktive civilforsvarsstyrker samt om gassikring og ventilationsrensningsanlæg i beskyttelsesrummene.

De krav til beskyttelse mod de nye angrebsvåben, som jeg her har omtalt, er det danske civilforsvar med sin nuværende kapacitet ikke i stand til at honorere. Det

[Indenrigsministeren.]

er derfor nødvendigt at forøge beredskabet, og civilforsvarsstyrelsen har her peget på følgende:

For de forebyggende foranstaltningers vedkommende ønskes systemet for varsling om radioaktivt nedfald i krig færdiggjort snarest i overensstemmelse med udarbejdede planer ved anskaffelse af yderligere måleapparater, nemlig intensimetre, dosimetre og forureningsmålere, samtidig med at flyvevåbnets luftmeldekorps, med hvilket der samarbejdes, af forsvaret udstyres med intensimetre og beskyttelsesrum.

Med hensyn til beskyttelsesrummene foreslås det, at der for de eksisterende offentlige beskyttelsesrum foretages sikring af adgangsveje og nødudgange samt etableres ventilationsanlæg med støvfiltre, og at der i de kombinerede anlæg foretages understøtning af loftet, anbringes rulleporte og jerdøre til sikring mod bl. a. trykvirkning og radioaktiv stråling fra kernevåben samt ventilationsanlæg med støvfiltre. For de eksisterende private beskyttelsesrum foreslås det, at der for statens regning foretages sådanne supplerende foranstaltninger, at rummene i højere grad end i dag kan yde sikkerhed mod de nye krigsmidler. Civilforsvarsstyrelsen har yderligere planer om at indrette solide rum i eksisterende bebyggelser i civilforsvarsområderne til beskyttelsesrum.

Med hensyn til de afhjælpende foranstaltninger foreslår civilforsvarsstyrelsen, at der inden for langtidsplanlægningens rammer sker en fremskyndelse af indkøb af sådant materiel, som kan erhverves med kort eller forholdsvis kort varsel. Det drejer sig om materiel til bl. a. reservevandforsyningen, redningstjenesten, ambulancetjenesten — i form af ambulanceudstyr — signaltjenesten, benzinforsyningstjenesten, socialtjenesten og varslingstjenesten — i form af måleapparater til radioaktivitet samt højttalere. Til brug for sygehusene foreslås anskaffet bl. a. nød-eltværker.

Gennemførelsen af civilforsvarsstyrelsens forslag vil over nogle år medføre udgifter til et beløb på i alt mellem 70 og 80 mill. kr. Planerne er for tiden til overvejelse i regeringen, og jeg venter med det allerførste at kunne komme med regeringens indstilling til bevillingsmyndighederne.

I forbindelse med den omtalte fremskyndelse af civilforsvarets opbygning er det regeringens agt at søge at realisere de planer, der gennem de sidste år har været under overvejelse om indsættelse af personel på værnepligtsbasis i civilforsvaret til supplerings af de frivillige. Jeg venter at kunne fremsætte lovforslaget i løbet af meget kort tid.

I forbindelse med omtalen af civilforsvaret må jeg tilføje, at en undersøgelse af vort beredskab inden for den civile sektor ikke kan indskrænkes til en omtale af civilforsvarets forhold, men at det er nødvendigt også at omtale det øvrige civile beredskab. Dette virker i henhold til lov af 23. december 1959 og har til opgave at fremme landets samlede forsvar, herunder at sikre opretholdelse i krigstid af regeringens funktioner og af den staslige og kommunale forvaltning, opretholdelse af ro og orden, styrkelse og udnyttelse af landets produktionsevne og transport- og kommunikationsapparat samt sikring og fordeling af forsyninger af enhver art. Loven skal derfor sikre, at der i fredstid kan gennemføres et planlægningsarbejde og træffes en række foranstaltninger, som tager sigte på i en krigssituation at hindre desorganisation af det civile samfund. Ansvar for disse foranstaltninger påhviler alle de enkelte ministerier og styrelser, og jeg skal her kun bemærke, at en af det civile beredskabs opgaver er udarbejdelsen af den såkaldte folkepjece, hvori befolkningen vejledes om nødvendige forholdsregler med henblik på en krigssituation. Som det vil vides, har finansudvalget godkendt den nødvendige bevilling til pjecens trykning, og den kan forventes færdig til udsendelse omkring nytår.

Til slut vil jeg gerne i tilslutning til, hvad jeg har sagt om beskyttelsen mod radioaktivt nedfald, sige, at et beslægtet problem jo også foreligger i fredstid som følge af prøvesprængninger af kernevåben. Jeg kan herom oplyse, at der siden 1954 regelmæssigt har været foretaget kontrolmålinger på det radioaktive nedfald her i landet i luft, nedbør og drikkevand samt i de senere år tillige i et stigende antal forskellige levnedsmidler.

Sundhedsstyrelsen har i samarbejde med forsvarrets forskningsråd og atomenergi-

[Indenrigsministeren.]

kommissionen på dette grundlag nøje fulgt situationen. Tillige har sundhedsstyrelsen ved møder med repræsentanter for de øvrige nordiske landes strålebeskyttelsesmyndigheder haft lejlighed til at drøfte spørgsmål af almen betydning eller af særlig interesse for de nordiske lande. Både det omfattende kontrolprogram og det nære samarbejde med de nordiske lande har fået sin aktuelle betydning i denne tid, hvor der foretages prøvesprængninger af meget store kernevåben.

Jeg kan oplyse, at de nu foretagne målinger viser, at vi for vort lands vedkommende stadig befinder os langt under de grænser, hvor særlige foranstaltninger vil være påkrævet, men at situationen stadig vil blive fulgt med den største årvågenhed og befolkningen ligesom hidtil holdt underrettet gennem sundhedsstyrelsens rapporter.

Formanden: Ligeledes uden for dagsordenen giver jeg ordet til den ærede ordfører for udvalget til valgs prøvelse, for at hun kan gøre indstilling til tinget om godkendelse af valg.

Ordføreren for udvalget til valgs prøvelse (Edel Saunte): Efter at det høje ting har givet det ærede medlem hr. Arne Bertelsen orlov fra 16. november 1961 til 15. marts 1962 og det ærede medlem hr. Carsten Raft sygeorlov fra 1. november 1961, har udvalget til valgs prøvelse modtaget erklæringer fra de pågældende suppleanter om, at de vil indtræde som medlemmer af tinget. Udvalget har gennemgået alle dokumentationer og skal herefter enstemmigt indstille, at tinget godkender husmoder fru Birthe Wetlesen og proprietær Ejvind Juul Madsen som midlertidige medlemmer af tinget.

Hermed sluttede forhandlingen.

Udvalgets indstilling om godkendelse af proprietær Ejvind Juul Madsen som midlertidigt medlem af folketinget
vedtoges enstemmigt med 143 stemmer.

Udvalgets indstilling om godkendelse af husmoder fru Birthe Wetlesen som midlertidigt medlem af folketinget
vedtoges enstemmigt med 147 stemmer.

Den første dag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om Arctic Mining Company A/S.

Valgt blev: *Dose, Dupont, Victor Gram, Rasmus Hansen, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, Henning Rasmussen, Teichert, Kirkegaard, From, Damsgaard, Erik Eriksen, Helga Pedersen, Ninn-Hansen, Foss, Knud Thomsen og Vivike.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Eneste behandling af indstilling fra udvalget for forretningsordenen angående folketingets samtykke i henhold til grundlovens § 57.

(Udvalgets betænkning og indstilling findes i tillæg B. sp. 17).

Indstillingen sættes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Udvalgets indstilling
vedtoges enstemmigt med 149 stemmer.

Formanden: Der vil nu blive givet justitsministeren meddelelse om denne vedtagelse.

Den følgende sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl.

(Første behandling findes i tidenden sp. 499, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 25).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om forhøjelse af tillægsafgiften af benzin.

(Første behandling findes i tidenden sp. 500, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 25).

Der var ikke stillet ændringsforslag.